

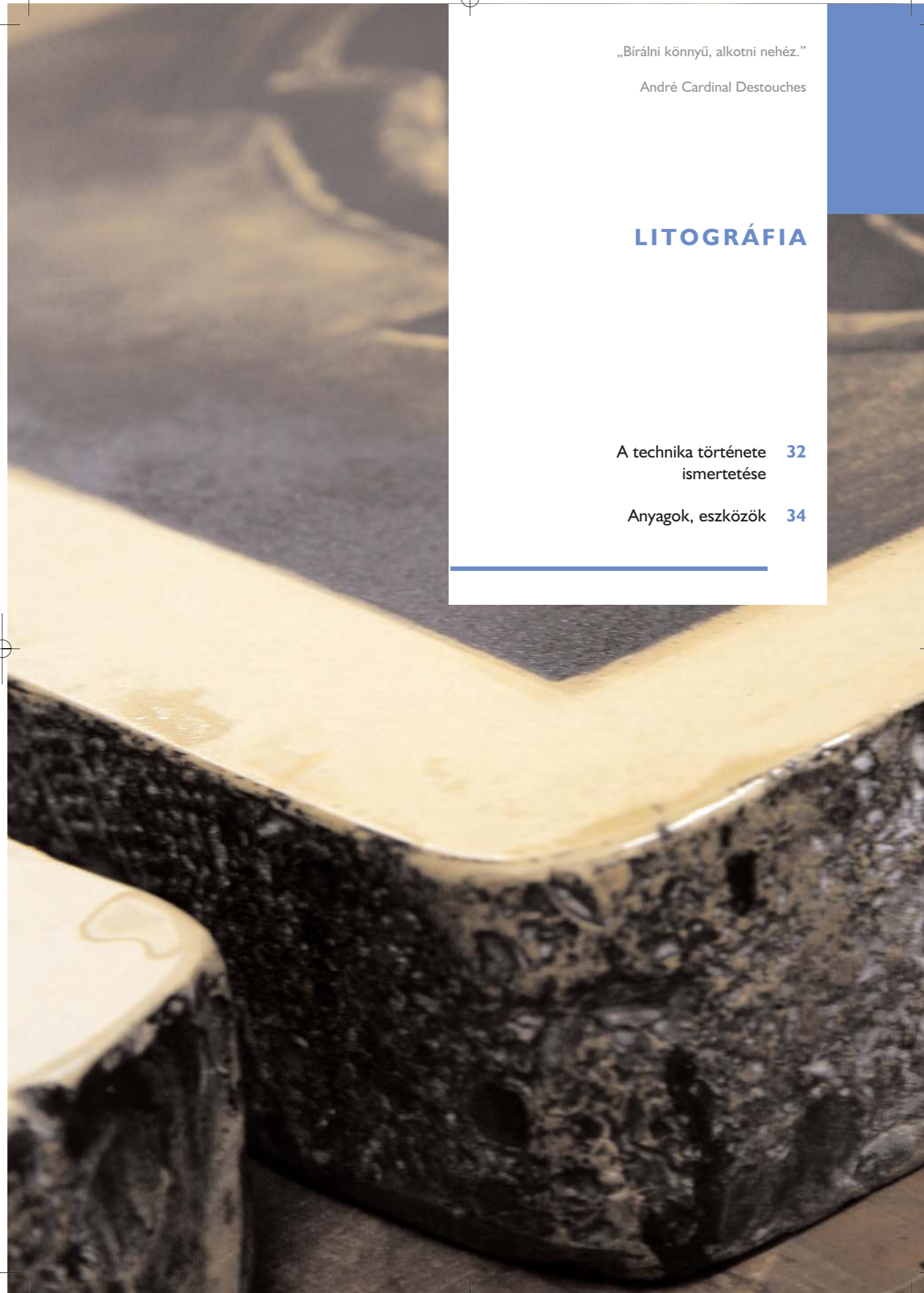
„Bírálni könnyű, alkotni nehéz.”

André Cardinal Destouches

LITOGRAFIA

A technika története **32**
ismertetése

Anyagok, eszközök **34**

A TECHNIKA TÖRTÉNETE, ISMERTETÉSE

Az eljárás feltalálója és első alkalmazója ALOIS SENEFELDER (1771-1834) 1798-ban készített litográfiával lapokat a solnhofeni kövön, Bajorországban. Könyve a kőrajzról 1818-ban jelent meg. Általánosságban elmondható, hogy a kőrajz a 19. század uralkodó grafikai eljárása volt. Első művelői kimondottan nyomdászok voltak, és e német mesteremberek szaktudásuk révén eljutottak az összes európai művészeti központba.

A művészi kialakítás munkáját, különösen a franciáknál, egész sor kiváló mester végezte el. A legkiválóbbak (a teljesség igénye nélkül): THÉODORE GÉRICAULT (1791-1824), EUGENE DELACROIX (1798-1863), HONORÉ DAUMIER (1808-1879), ÉDOUARD MANET (1832-1883) és FANTIN LATOUR (1836-1904), valamint az aszfaltkővön dolgozó EUGENE ANATOLE CARRIÈRE (1849-1906).

A technikai megoldás szempontjából a kőrajz két nagy csoportra osztható. Az első a közvetlen rárajzolás kőlapra vagy fémlapra, a második a közvetett, átnyomós módszer, amikor az eredeti rajz papírlapon készül, és a kőlapra nyomják vissza. Az elsőnél a rajzoló kifejezetten csak a műhelymunkára szorítkozhat, hiszen a nehéz kőlapokkal nem mozoghat tetszése szerint a nyomtatás helyére. A második esetben azonban tág tere nyílik a rajzolásra, hiszen tájképet, arcképet bárhol készíthet, és még arra sem kell vigyázni, hogy tükörképben dolgozzon.

litokövek

A rajzoló munkája – akár közvetlenül, akár közvetve – a kőrajz szellemi része, és e rajznak a vegyi úton való rögzítése az anyagi, technikai rész. A kőlap felületét kémiai úton úgy kell átalakítani, hogy a hengerről felhordott festékek a zsírral és a vízzel szemben különböző magatartása érvényesüljön. A zsíros anyag, amivel a kőre rajzolunk, vagy a rajzot a papírról átnyomjuk, behatol a kőlap szemcséibe és rátapad. Amennyiben az egész felületet átnedvesítjük és a hengerről festékezünk, a zsíros helyeken a festék tapadni fog, míg a vizes helyeken nem tapad.

Ezeket a zsíros helyeket nyomtatás-közvetítőknak hívjuk. A rögzítést vegyi úton maratással, pl.: salétromsavas gumi-arábikum bevonással érjük el. (Ezt maratónak nevezzük.)

A zsíros tapintású rajzeszköz összetevői a szappan, a faggyú, a viasz, a gyanta és a korom. Ezeknek a keverékéből összeállított akár szilárd, akár folyékony halmazállapotban használt rajzeszköz nyom a kövön a kőrajz kezdeti alakja. A gumi-arábikum bevonás azonban egyedül nem elég a rajz rögzítéséhez, hanem maratóval is rögzíteni kell. A gumi és a salétromsav egymásra hatása vízben oldhatatlan meta-arabin savat eredményez, és ez a vegyület, amely a nyomóformát bevonja, annak negatív rajzi részét megfelelően védi. (Csak organikus savakkal oldható: ecetsav, citromsav.)

A kőlapot a rajzi munka előtt elő kell készíteni (a használt és a nem használt köveket is), ez a művelet a kőlap csiszolásával kezdődik. A csiszolást egy másik kisebb kőlap körbeforgatásával, finom szitált homok és víz segítségével végezzük. Abban az esetben, ha már volt kőrajz a kőlapon, addig kell csiszolni, míg a felső réteg maratása és a régi rajz teljesen eltűnik.

A következő lépés a kőlap lemosása, majd szemcsézése (finomabb vagy durvább homokkal a nyomósík pontra bontása) következik. A szemcsés kőre rajzolás kőrajz krétával történik. Ugyanúgy dolgozhatunk rajta, mintha papírlapon dolgoznánk, figyelve és felhasználva a szemcsézés adta lehetőségeket.

Az elkészített rajz rögzítését gumizással és maratással érjük el, amelyet szivaccsal hordunk a kőlapra. A terpentines és vizes lemosás után következik a nyomtatási fázis. Minden egyes nyomtatásnál nedvesítjük be a követ, utána hengerrel hordjuk fel a festéket. A kőlapra helyezett papírlap fölé tegyünk egy-két papírlapot, majd "fénylemez", amelynek a hátát jól faggyúzzuk be, hogy a dörzsfá könnyen mozoghasson a csúsztatás alatt. A követ addig csúsztassuk a dörzsfá alá, amíg azt a kő peremére nem tehetjük. Kellő rázorítással a kő egész hosszában csúsztassuk át a kő pereméig, majd emeljük le a dörzsfát. Távolítsuk el a fénylemez és a pótlapokat, majd leemelhetjük a kész nyomatot.

A szemcsézett kövön általában krétával dolgozunk, a krétát azonban oldott állapotban is használhatjuk. Ilyenkor ecsettel viszük fel a rajzot a kőre. Az ecsettel való rajzoláshoz a követ viasz, szappan (méhviasz, szódavíz) és desztillált víz keverékével készítjük elő. A maratóréteget szivaccsal húzzuk le, majd hagyjuk állni, hogy lassan megszáradjon. Felerősítés, majd nyomtatás az előbbivel teljesen megegyezően történik.

Átnyomós kőrajzoknál eredeti rajzokat tehetünk át előkészített papírokról a kőlapra. Fontos, hogy a papír elég erős legyen, hogy a nedvesítésnél ne nagyon deformálódjon el, és a rajzi finomságok ne tűnjenek el rajta.

Charbonnel anyagok, eszközök

Charbonnel litokréták

3311362

Litokréta 12 db-os csomagban „Copal” (kemény)

3311317

Litokréta 12 db-os csomagban „N” 1 (kemény)

3311324

Litokréta 12 db-os csomagban „N” 2

3311331

Litokréta 12 db-os csomagban „N” 3

3311348

Litokréta 12 db-os csomagban „N” 4

3311355

Litokréta 12 db-os csomagban „N” 5 (lágy)

A kréták keménysége "N" 1-től, "N" 5-ig folyamatosan lágyul.

Egyéb eszközök

K03000...

Williem Korn's litoceruza különféle keménységgel (No. 1, 2, 3, 4, 5: lágy, közepes, kemény, extra kemény, kopál)

29400100

Rohrer&Klinger litotus 100 ml

29400250

Rohrer&Klinger litotus 250 ml

Charbonnel eszközök

3311379

Krétatábla (5x6 cm) nagy felületek „befedéséhez”

3311386

Litotus (száraz stift)

3311393

125 g száraz tus (használat előtt feloldandó)

3311409

125 g száraz rendkívül sötét tus (oldható)

3311447

Litográf tus 1000 ml

3311454

Litográf tus 500 ml

3321736

Litográf tus 75 ml

3311539

Konzerváló tinta 400 ml

HCA11612

Bőr festékező henger 65 mm átmérővel 10 cm széles

HCA11620

Bőr festékező henger 65 mm átmérővel 20 cm széles

Speciális nyomdafestékek litográfiához

3310525

„Litho crayon black ink” 400 ml

3310532

„Litho crayon black ink” 200 ml

3310556

„Litho drawing black ink” 400 ml

3310563

„Litho drawing black ink” 200 ml

3310570

„Litho velvet black ink” 800 ml

3310587

„Litho velvet black ink” 400 ml

3310594

„Litho velvet black ink” 200 ml

3310341

„Transparent base lake” 400 ml
(A színeket transzparensabbá teszi.)

